ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr.Hany Veberové a soudců Mgr.Marka Bedřicha a JUDr.Jitky Hroudové v právní věci žalobce **JUDr.V. A.,** bytem v B., Ž. 70, zastoupeného JUDr.Lubomírem Müllerem, advokátem se sídlem v Praze 5, Symfonická 1496/9, proti žalovanému **Ministerstvu vnitra České republiky,** se sídlem v Praze 7, Nad Štolou 936/3, o žalobě proti rozhodnutí ministra vnitra ze dne 2.11.2011, č.j. MV-55609-10/VS-2010,

takto:

I. Rozhodnutí ministra vnitra ze dne 2.11.2011, č.j. MV–55609-10/VS-2010, se zrušuje a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.

II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobci náhradu nákladů řízení v částce 9.922,- Kč do třiceti dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám zástupce žalobce JUDr.Lubomíra Müllera, advokáta.

Odůvodnění

Žalobce se žalobou, podanou u Městského soudu v Praze, domáhal přezkoumání a zrušení rozhodnutí ministra vnitra ze dne 2.11.2011, jímž byl zamítnut rozklad, podaný žalobcem proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 20.6.2011, č.j. OSZ-72068-6/V-Že-2011. Uvedeným rozhodnutím tak bylo pravomocně rozhodnuto o tom, že žalobci nebyl přiznán jednorázový příspěvek podle nařízení vlády č. 135/2009 Sb., o poskytnutí jednorázového příspěvku ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem.

Žalobce v podané žalobě namítl, že je přesvědčen o tom, že má nárok na jednorázový příspěvek podle nařízení vlády č. 135/2009 Sb., neboť mu byl přiznán jednak příplatek podle zákona č. 267/1992 Sb. rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení v Praze ze dne

23.7.1992, tedy zvýhodnění starobního důchodu, a jednak jednorázová finanční náhrada v celkové výši 17.500,- Kč na základě rozhodnutí Vojenského úřadu sociálního zabezpečení v Praze ze dne 30.4.2002. Zdůvodnění nároků na odškodnění podle vládního nařízení č. 135/2009 Sb. podle názoru žalobce odpovídá a vyplývá z ustanovení § 1 odst.1 zákona č. 87/1991 Sb., neboť řeší zmírnění následků křivd, učiněných v období ode dne 25.2.1948 do dne 1.1.1990 správními akty, rozhodnutými v rozporu se zásadami demokratické společnosti a respektující práva občanů, vyjádřená Chartou Organizace spojených národů, Všeobecnou deklarací lidských práv a navazujícími mezinárodními pakty o občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních právech.

Podle názoru žalobce je poskytnutí jednorázového příspěvku motivováno jako náhrada mzdy za dovolenou, na kterou by oprávněným osobám vznikl nárok, pokud by byly v řádném pracovním poměru. Podle názoru žalobce pracovní smlouvy příslušníků Pomocných technických praporů (PTP) na manuální práci v uhelných dolech nebo na stavbách uzavíraly s výrobními organizacemi vojenské správy v zastoupení vojenských brigádníků bez potřeby udělování plných mocí. Peníze v hotovosti od těchto organizací přebíraly pro své vojáky vojenské správy, přičemž měsíčně byly strhávány z jejich mzdy částky za ubytování v kasárnách, za stravování v kasárnách, za ošacení, za politickou nespolehlivost a zbytek mzdy, rovnající se kapesnému, zbylo k předání skutečným dělníkům. V hotovosti předávaly důlní a stavební organizace velitelům rot finanční částky za nečerpanou dovolenou, které zůstaly armádě celé.

Žalobce poukázal na to, že stanovisko k historickým náležitostem úpravy (?)Pomocných technických praporů ze dne 26.10.2011, vydané Vojenským historickým ústavem, je významná listina z hlediska žaloby, když zvláště konstatuje v posledním odstavci, že osoby zařazené v Pomocných technických praporech nevykonávaly vojenskou službu, ale vykonávaly činnosti, které podle tehdejších právních předpisů vykonávat neměly. Příslušníci Pomocných technických praporů neměli nárok na čerpání skutečné dovolené a neměli ani nárok po celou dobu vojny v PTP na finanční náhradu za ni.

Žalobce v podané žalobě poukázal na to, že nemůže souhlasit s názorem ministra vnitra ovlivněným a rozkladovou komisí, že dokumenty, uvedené v usnesení policie ze dne 13.1.2011, nelze ve správním řízení o přiznání nároku žalobci na jednorázový příspěvek ke zmírnění následků křivd způsobených komunistickým režimem brát v úvahu, neboť se jedná o dokumenty, které jsou předmětem odložené věci podezření ze spáchání zločinu zneužití moci úřední a nelze je nahradit jako listinné důkazy pro splnění podmínek pro uplatnění nároku na jednorázový příspěvek.

Věc podezření z trestného činu byla odložena podle ustanovení § 101 trestního zákona, když osoby podezřelé ze spáchání zločinu zneužití úřední moci již nežijí. Zákonodárce v polovině minulého století nenechal prostor v tomto zákoně pro řešení vadných správních aktů, které způsobily podezření ze spáchání zločinu úředníky.

Z obsahu vyjádření žalovaného správního úřadu vyplývá, že podle ustanovení § 72 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, lze správní žalobu podat do 2 měsíců poté, kdy rozhodnutí správního orgánu, který ve věci rozhodl v posledním stupni, bylo žalobci oznámeno doručením písemného vyhotovení jeho rozhodnutí. Správní žalobu v této věci tak bylo možno správnímu soudu podat nejpozději do 10.ledna 2012. Pokud byla žalobcem podána až dne 11.ledna 2012, byla podána po marném uplynutí zákonem stanovené lhůty a tedy opožděně.

K věcným žalobním námitkám žalovaný uvedl, že žalobce v předmětném správním řízení neprokázal, že by mu byl v minulosti přiznán nárok na odškodnění podle ustanovení § 23 odst. 1 písm. a) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, anebo nárok na odškodnění za nezákonné zbavení osobní svobody v době od 25.2.1948 do 29.12.1989 podle jiných právních předpisů. Žalobce tak nespadá do osobního rozsahu státních občanů České republiky, uvedeného v ustanovení § 1 odst. 1 nařízení vlády č. 135/2009 Sb. a jednorázový příspěvek mu nebyl přiznán po právu.

Okolnost, zda v letech 1951 až 1954 čerpal při vojenské službě podle tehdy platného branného zákona dovolenou nebo nečerpal, či na jak dlouho by mu případně vznikl nárok, pokud by byl v řádném pracovním poměru, není rozhodná; prokázání této okolnosti není podmínkou přiznání nároku na jednorázový příspěvek podle nařízení vlády č. 135/2009 Sb. Výkon základní vojenské služby v letech 1951 až 1954 podle branného zákona č. 92/1949 nelze nyní hodnotit jako nezákonné zbavení osobní svobody, byť rozkazy, jimiž občané označení za politicky nespolehlivé byli zařazeni do vojenských táborů nucených prací po dobu základní vojenské služby a výjimečného vojenského cvičení, byli v rámci jejich mimosoudní rehabilitace dnem 10.6.1992 zrušeny. Postup podle zákona č. 92/1949 Sb. nemůže být z hlediska evidencí o výkonu vojenské služby nezákonným postupem a pouhý výpis Ministerstva obrany z evidencí o průběhu vojenské služby žalobce nemůže být pro účely aplikace nařízení vlády č. 135/2009 Sb. hodnocen z politických či trestně právních hledisek.

Přiznání jednorázové finanční náhrady podle nařízení vlády č. 102/2002 Sb. není přiznáním nároku na odškodnění podle ustanovení § 1 odst. 1 nařízení vlády č. 135/2009 Sb. Ani úprava starobního důchodu žalobce od 18.4.1991 v souvislosti se zákonem č. 87/1991 Sb. není přiznáním nároku na odškodnění. V předmětném správním řízení rovněž nebylo zjištěno, že by žalobce byl odškodněn za křivdy dle právní úpravy patřící do oblasti mimosoudních rehabilitací z roku 2005, jak ve své žalobě uvádí.

Skutečnosti rozhodné pro vydání správního rozhodnutí ve věci jednorázového příspěvku žalobci nebyly ve správním spisu založeny od 17.2.2010. Podle právního názoru ministra vnitra, uvedeného v napadeném rozhodnutí, bylo nutné u Ministerstva obrany došetřit, z jakých důvodů žalobce konal vojenskou službu po dobu delší než 24 měsíců. Ministr vnitra při vydávání rozhodnutí o podaných rozkladech žalobce nepřekročil jeho kompetence podle správního řádu a nemohl se dostat do rozporu s právním názorem Nejvyššího správního soudu, pokud se tento soud aplikací nařízení vlády č. 135/2009 Sb. doposud vůbec nezabýval.

Z obsahu spisového materiálu, který byl soudu předložen žalovaným správním úřadem, byly zjištěny následující, pro rozhodnutí ve věci samé podstatné skutečnosti:

Žádostí ze dne 17.2.2010 bylo zahájeno správní řízení ve věci žádosti žalobce o jednorázový příspěvek podle nařízení vlády č. 135/2009 Sb., o poskytnutí jednorázového příspěvku ke zmírnění některých křivd, způsobených komunistickým režimem. Ke své žádosti žalobce přiložil fotokopii rozhodnutí Vojenského úřadu sociálního zabezpečení ze dne 30.4.2002 o přiznání jednorázové finanční náhrady podle nařízení vlády č. 102/2002 Sb., z něhož vyplývá, že žalobce byl po dobu 28 započatých měsíců zařazen do vojenského tábora nucených prací od 1.10.1951 do 10.1.1954. Žalobce dále předložil fotokopii rozhodnutí České

správy sociálního zabezpečení ze dne 23.7.1992, jímž byl upraven jeho starobní důchod od 18.4.1991 podle ustanovení § 24 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích.

Rozhodnutím ze dne 27.4.2010 Ministerstvo vnitra, odbor sociálního zabezpečení, rozhodl o nepřiznání příspěvku žalobci podle ustanovení § 1 odst. 1 nařízení vlády č. 135/2009 Sb. Toto rozhodnutí bylo na základě žalobcem podaného rozkladu zrušeno rozhodnutím ministra vnitra ze dne 28.12.2010, věc byla znovu vrácena správnímu úřadu prvého stupně se závazným právním názorem ministra.

Po vrácení věci do stadia řízení před správním úřadem prvého stupně na základě právního názoru uvedeného v rozhodnutí ministra vnitra správní úřad vyžádal stanovisko Ministerstva obrany, odboru mimoresortní spolupráce, k průběhu vojenské služby žalobce. Ze sdělení tohoto ministerstva ze dne 29.4.2011 vyplývá, že délka vojenské základní služby byla v rozhodné době v Československé armádě stanovena na 24 měsíců podle tehdy platného branného zákona a mohla být podle tohoto právního předpisu prodloužena o výjimečné vojenské cvičení na dobu nezbytné potřeby. Výjimečná cvičení se netýkala pouze občanů označených za politicky nespolehlivé, těmto cvičením podléhali všichni vojáci základní služby bez rozdílu a jejich délka se podle možností započítávala do úhrnné doby cvičení stanovených zákonem.

V případě žalobce bylo konstatováno, že vojenskou základní službu vykonával u 52. a u 4. Pomocného technického praporu od 1.10.1951 do 30.9.1953. Po ukončení jeho základní vojenské služby byl dnem 1.10.1953 přidržen k vykonání výjimečného vojenského cvičení podle ustanovení § 39 odst. 8 zákona č. 92/1949 Sb. a tato klasifikace E (občan politicky nespolehlivý) mu byla zrušena dne 7.1.1954. Do zálohy byl propuštěn 10.1.1954.

Na základě uvedených skutečností rozhodlo Ministerstvo vnitra, odbor sociálního zabezpečení, dne 20.6.2011 tak, že žádost žalobce o přiznání příspěvku znovu zamítlo s tím, že v odůvodnění napadeného rozhodnutí důvody nepřiznání příspěvku žalobci, včetně správní úvahy a závazného vyjádření Ministerstva obrany jednoznačně formulovalo.

Rovněž proti tomuto rozhodnutí podal žalobce včasný rozklad dne 9.7.2011, o němž rozhodl ministr vnitra žalobou napadeným rozhodnutím dne 2.11.2011. Ministr podaný rozklad zamítl a rozhodnutí správního úřadu prvého stupně o nepřiznání příspěvku potvrdil s odůvodněním, že žadatel nedoložil relevantní listinné ani jiné důkazy, které by jednoznačným způsobem prokázaly, že byl předdržen k vykonání výjimečného vojenského cvičení z důvodu příslušnosti k PTP, a tudíž by mu mohl vzniknout nárok na přiznání jednorázového příspěvku.

Městský soud v Praze přezkoumal žalobou napadené rozhodnutí a jemu předcházející řízení před správními úřady z hlediska žalobních námitek, uplatněných v podané žalobě, a při přezkoumání vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době vydání napadeného rozhodnutí (ustanovení § 75 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů – dále jen s.ř.s.). Vzhledem k tomu, že žádný z účastníků řízení výslovně nepožádal o nařízení ústního jednání, vyjádřili tím žalobce i žalovaný správní úřad souhlas se zamýšleným postupem soudu rozhodnout ve věci samé bez nařízení ústního jednání. Na základě výslovného souhlasu žalobce ze dne 10.9.2012 soud postupoval podle ustanovení § 51 odst. 1 s.ř.s. a o podané žalobě rozhodl, aniž ústní jednání nařizoval. Věc soud posoudil takto:

Nápravu křivd způsobenou komunistickým režimem (soudní rehabilitaci) realizoval s účinností ode dne 1.7.1990 zákon č. 119/1990 Sb., jímž byly jednak přímo ze zákona ve vymezených případech zrušeny odsuzující soudní rozhodnutí a který umožnil přezkoumání případů osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení a odstranění nepřiměřené tvrdosti v používání represe.

V oblasti mimosoudní nápravu křivd, respektive „zmírnění následků některých majetkových a jiných křivd vzniklých občanskoprávními a pracovněprávními úkony a správními akty, učiněnými v období od 25.2.1948 do 1.1.1990 (dále jen "rozhodné období") v rozporu se zásadami demokratické společnosti, respektující práva občanů, vyjádřená Chartou Organizace spojených národů, Všeobecnou deklarací lidských práv a navazujícími mezinárodními pakty o občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních právech.“, ale též podmínky uplatňování nároků, vyplývajících ze zrušených výroků o trestu propadnutí majetku, propadnutí věci nebo zabrání věci, jakož i způsob náhrady a rozsah těchto nároků (ustanovení § 1 odst.2) s odkazem na ustanovení § 23 odst.2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., a zákon č. 82/1968 Sb., ve znění zákona č. 70/1970 Sb./ založila ustanovení zákona č. 87/1991 Sb. s účinností ode dne 1.4.1991.

Tento zákon o mimosoudních rehabilitacích v ustanovení § 16 odst.3 stanovil, že náhradu za vazbu a výkon trestu odnětí svobody přesahující tři měsíce je v rozsahu a za podmínek stanovených v ustanovení § 23 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., povinen poskytnout příslušný ústřední orgán státní správy republiky.

Ustanovením § 17 odst.1 a 2 tohoto zákona byla zrušena rozhodnutí o zařazení do tábora nucených prací, vyslovená podle zákona č. 247/1948 Sb., o táborech nucené práce (tzv. „civilní“ tábory nucených prací), a zařazení do pracovního útvaru, vyslovená podle nařízení Slovenské národní rady č. 7/1948 Sb. SNR, o zřízení pracovních útvarů, ledaže by už předchozí potrestání jasně ukazovala, že šlo o osobu soustavně páchající majetkovou trestnou činnost, a příslušný ústřední orgán státní správy republiky byl zavázán poskytnout peněžní náhradu za dobu strávenou v táboře nucených prací nebo v pracovním útvaru v rozsahu a za podmínek, stanovených v ustanovení § 23 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb.

Ustanovením § 18 téhož zákona byly zrušeny rozkazy, kterými byly občané, označení za politicky nespolehlivé, zařazeni v letech 1948 až 1954 do vojenských táborů nucených prací po dobu základní vojenské služby a výjimečného vojenského cvičení podle ustanovení § 39 zákona č. 92/1949 Sb., branného zákon. Za vojenské tábory nucených prací se pro účely tohoto zákona považují silniční prapory ženijního vojska, zřízené ode dne 2.8.1948 do dne 1.9.1950 a pomocné technické prapory a vojenské báňské oddíly, jejichž příslušníci byli na důlní práce odvedeni ode dne 25.2.1948 do dne 1.9.1950 a pracovali v dolech nejméně dvanáct měsíců bez předepsaného pravidelného střídání. Příslušníci vojenských báňských oddílů, uvedených ve větě druhé, se považují za osoby oprávněné podle ustanovení § 14 odst.2, i kdyby nebyli do vojenských báňských oddílů zařazeni na základě rozkazů. Podle odstavce druhého téhož ustanovení řeholníkům a kněžím, internovaným v centralizovaných klášterech s režimem obdobným táborům nucených prací, přísluší nárok na odškodnění za dobu takové internace v rozsahu stanoveném v ustanovení § 17 odst.2 zákona.

Zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu, mezi způsoby perzekuce občanů, respektive užívané mocenské nástroje mimo jiné zařadil i žalářování ve věznicích a táborech nucených prací a povolávání občanů k výkonu vojenské

služby v pomocných technických praporech a technických praporech na neomezenou dobu. Ustanovením § 8 tohoto zákona byla vláda zmocněna, aby nařízením napravila některé křivdy spáchané na odpůrcích komunistického režimu a na osobách, které byly postiženy jeho perzekucemi, v oblasti sociální, zdravotní a finanční.

Zákonem č. 261/2001 Sb. byl v ustanovení § 2 přiznán nárok na odškodnění politickým vězňům, a to nejen s odkazem na rozhodnutí, zrušená podle zákon č. 119/1990 Sb., ale i s odkazem na zákon č. 198/1993 Sb.

Zákonem č. 357/2005 Sb. s účinností ode dne 19.9.2005 (jímž byl mj. změněn i zákon č. 87/1991 Sb., avšak až s účinností ode dne 1.1.2006) byl vedle jiných nároků na odškodnění založen ustanovením § 5 nárok na zvláštní příspěvek k důchodu, a to mimo jiné i občanu České republiky, který pobírá starobní důchod nebo invalidní důchod z českého důchodového pojištění a který

1. je účasten rehabilitace podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., nebo u něhož bylo odsuzující soudní rozhodnutí pro trestné činy, uvedené v ustanovení § 2 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušeno přede dnem jeho účinnosti, anebo byl účasten rehabilitace podle ustanovení § 22 písm.c) zákona č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci, jestliže neoprávněný výkon vazby nebo trestu odnětí svobody činil celkem alespoň dvanáct měsíců, nebo

2. byl zařazen v táboře nucených prací nebo v pracovním útvaru, jestliže rozhodnutí o tomto zařazení bylo zrušeno podle ustanovení § 17 odst.1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, anebo ve vojenském táboře nucených prací, jestliže rozkaz o jeho zařazení do tohoto tábora byl zrušen podle ustanovení § 18 odst.1 zákona č. 87/1991 Sb., ve znění zákona č. 267/1992 Sb. a zákona č. 78/1998 Sb., anebo v centralizačním klášteře s režimem obdobným táborům nucených prací, pokud celková doba pobytu v těchto zařízeních činila alespoň dvanáct měsíců, (dále jen "oprávněný"), má nárok na zvláštní příspěvek k důchodu (dále jen "zvláštní příspěvek").

Ustanovení § 5 odst.2, věta třetí tohoto zákona stanoví, že „Osobou podle odst.1 písm.c) se pro tyto účely rozumí i osoba, která byla neoprávněně omezena na osobní svobodě způsobem uvedeným v tomto ustanovení po dobu kratší než dvanáct měsíců, avšak byl na ní vykonán trest smrti anebo, která v průběhu tohoto neoprávněného zbavení osobní svobody zemřela“.

Vedle průběžně přijímaných zákonných změn v oblasti odškodnění či zmírnění křivd, způsobených komunistickým režimem, přijímaných Parlamentem České republiky, realizovala i vláda zmocnění uvedené v ustanovení § 8 zákona č. 198/1993 Sb. , a to mimo jiné například nařízením vlády č. 622/2004 Sb., nařízením vlády č. 102/2002 Sb., nařízením vlády č. 122/2009 Sb. a také nařízením vlády č. 135/2009 Sb. ze dne 27.4.2009, o poskytnutí jednorázového příspěvku ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem, podle něhož se v daném případě žalobce přiznání jednorázového příspěvku domáhal.

Vláda v ustanovení § 1 odst.1 tohoto nařízení stanovila, že „Státní občané České republiky, kterým byl přiznán nárok na odškodnění podle § 23 odst.1 písm.a) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, a dále státní občané České republiky, kterým byl přiznán nárok na odškodnění za nezákonné zbavení osobní svobody v době od 25.února 1948 do 29.prosince 1989 podle jiných právních předpisů, mají nárok na poskytnutí jednorázového

příspěvku jako náhrady mzdy za dovolenou, na kterou by jim vznikl nárok, pokud by byli v řádném pracovním poměru (dále jen „příspěvek“). Podle odstavce 2 téhož právního ustanovení se příspěvek stanoví ve výši 1.800,- Kč za každý i započatý měsíc výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo jiného nezákonného zbavení osobní svobody.

Právní úprava nápravy křivd, způsobených komunistickým režimem, stran vymezení nároků různých skupin postižených osob není vzájemně provázaná, vykazuje absenci systémových vazeb v zákonech a podzákonných předpisech a terminologickou nepřesnost (viz též rozsudky Nejvyššího správního soudu č.j. 6Ads 4/2006 - 32, č.j. 4Ads 10/2006 – 75, dostupné na www.nssoud.cz), kterou lze vysledovat i ze shora uvedených ustanovení pokud jde o užití termínu „nezákonné/neoprávněné omezení osobní svobody“, respektive „nezákonné zbavení osobní svobody“ nebo „neoprávněné zbavení osobní svobody“; z ustanovení § 5 odst.2 zákona č. 357/ 2005 Sb., věty třetí plyne, že „nezákonným zbavením osobní svobody“ se rozumí výkon trestu či vazby (rehabilitace podle ustanovení § 5 odst.1 písmene c) bodu 1, ale i druhý způsob, vymezený v bodě 2 následně, tj. zařazení ve vojenském táboře nucených prací.

Soud v intencích závěrů rozhodnutí Ústavního soudu sp.zn. I.ÚS 2366/07, proto vyšel z toho, že v případě aplikace rehabilitačních předpisů platí, že teleologický přístup k výkladu práva musí převážit nad čistě dogmaticky gramatickým výkladem, aby byl v maximální míře naplněn rehabilitační účel předpisů a je třeba pak tyto předpisy interpretovat extenzivně ve prospěch postižených osob. V daném případě tak nemůže, a to i s ohledem na znění ustanovení § 5 odst.2, věty třetí, zákona č. 357/2005 Sb., při absenci provázanosti a systematičnosti právní úpravy obstát argumentace žalovaného správního úřadu o tom, že zvláštní příspěvek podle tohoto zákona nebyl koncipován jako odškodnění za nezákonné zbavení osobní svobody a tedy že v případě aplikace nařízení vlády č. 135/2009 Sb. je nutno pod tímto pojmem rozumět jen výkon vazby nebo trestu odnětí svobody.

Soud ohledně závěrů žalovaného správního úřadu ve vztahu k výkladu právních předpisů, které na věc dopadají, vzhledem k argumentaci žalobce, namítající nedostatek odůvodnění nyní napadeného rozhodnutí, pro úplnost vyšel i z předchozích vydaných rozhodnutí v této právní věci stranou žalovanou, maje na zřeteli s ohledem na podstatu dané věci, že je jeho úkolem poskytnout žalobci účinnou ochranu. Tu v daném případě představuje posouzení klíčové otázky splnění podmínek nároku podle uvedeného nařízení vlády v případě žalobce, nikoliv jen zrušení napadeného rozhodnutí pro případný nedostatek jeho odůvodnění, kdy takový postup soudu by mohl vést i k tomu, že do odůvodnění následně vydaného rozhodnutí by žalovaná strana začlenila závěry z rozhodnutí ve věci dříve vydaných a zopakovaných ve vyjádření k žalobě, beze změny výroku ve věci. Úspěch žalobce v tomto soudním sporu by v takovém případě mohl být jen formálním. Soud je si vědom toho, že mu nepřísluší nahrazovat úvahy a závěry správních orgánů, nicméně v daném případě tak nečiní, když má pouze za to, že musí vycházet i ze závěrů dříve vyslovených žalovanou stranou, toliko nezopakovaných v odůvodnění nyní žalobou napadeného rozhodnutí, na které však napadené rozhodnutí nepochybně svým obsahem navazuje.

Ministerstvo vnitra o žádosti žalobce rozhodlo tak, že žalobci nepřiznalo nárok na odškodnění proto, že na základě uvedené právní úpravy ministerstvo vnitra i ministr vnitra dospěli k závěru, že nárok přísluší jen těm občanům, kterým byl přiznán nárok na odškodnění podle zákona č. 119/90Sb. o soudní rehabilitaci, i rehabilitovaným podle zákona č. 82/1968 Sb., tj. politickým vězňům, popřípadě občanům internovaným v jiných zařízeních se srovnatelným režimem s vazbou nebo výkonem trestu odnětí svobody, který vylučoval

poskytnutí dovolené a kterým bylo již odškodnění za tuto „ internaci“ přiznáno podle jiných právních předpisů. Nezákonným zbavením osobní svobody však neshledali zařazení občanů povinných k výkonu základní vojenské služby do vojenských táborů nucených prací, protože šlo podle žalovaného stále o výkon povinné základní vojenské služby podle tehdy platného a účinného branného zákona po dobu dvaceti čtyř měsíců a ani dobu zvláštního cvičení při níž byl taktéž občan v pomocných technických praporech, protože na tato cvičení nebyli povoláváni jen vojáci (občané) politicky pronásledovaní, jak sdělilo Ministerstvo obrany. Podle závěrů obou správních orgánů šlo v takovém případě stále o výkon povinné základní vojenské služby podle branného zákona, včetně povinnosti vykonat výjimečné cvičení se započtením a podle branného zákona také náležela dovolená.

Soud se s uvedenými závěry správního úřadu neztotožnil.

Podle Ústavy Československé republiky, zákona č. 150/1948 Sb., ze dne 9.5.1948, č. 150/1948 Sb., článku III, sice byla práce ve prospěch celku a účast na obraně státu obecnou povinností, jak preambule tak i Podrobná ustanovení Ústavy však garantovala rovnost občanů a osobní svobodu, kterou bylo možno omezit jen na základě zákona (ustanovení § 1 a § 2). Podle ustanovení § 34 obrana státu a jeho lidově demokratického zřízení byla vrcholnou povinností každého občana, služba v lidově demokratické armádě Československé republiky pro každého občana nejvyšší ctí. Každý občan byl povinen účastnit se branné výchovy, konat vojenskou službu a uposlechnout výzvy k obraně státu. Na obranu státu a k její přípravě bylo lze od každého požadovat součinnost a věcné prostředky a ukládat mu omezení i věcná plnění. Podrobnosti (i ve vztahu k úřadům) stanoví zákon. Podle ustanovení § 38 rovněž jen zákon stanoví, jakým omezením podléhají práva a svobody občanů za války nebo tehdy, dojde-li k událostem ohrožujícím zvýšenou měrou samostatnost, celistvost a jednotu státu, ústavu, republikánskou státní formu a lidově demokratické zřízení anebo veřejný klid a pořádek.

Podle branného zákona č. 92/1949 Sb. bylo úkolem československé branné moci bránit svobodu a nezávislost tohoto státu, brannou moc tvořilo vojsko (osoby vojenské, jimiž se rozumí osoby odvedené a které mají služební povinnost) a veřejné ozbrojené sbory, které určí vláda, popřípadě též veřejné ochranné sbory podle ustanovení § 46 až 50 tohoto zákona v době mimořádných opatření. Podrobnosti o právních poměrech příslušníků branné moci, způsobu vojenského výcviku a výkonu vojenské služby podle ustanovení § 3 branného zákona měla upravit v mezích tohoto zákona, vláda, popřípadě v mezích vládních nařízení vydaných k jeho provedení ministerstvo národní obrany služebními předpisy.

Vznik a existence pomocných technických praporů jako vojenských pracovních jednotek odporuje ustanovení § 3 odst. 2 branného zákona jednak způsobem jejich zřízení a účelem, k němuž byly ustaveny, neboť branný zákon neumožňoval, aby vojenská základní služba probíhala formou pracovního nasazení v hornictví nebo ve stavebnictví. Pomocné technické prapory, ustavené Výnosem ministra národní obrany, vznikly formou nepřípustnou a pro účely neslučitelné s branným zákonem stanovenými úkoly branné moci. Nešlo totiž ani o výjimečně možné použití vojáků v činné službě, respektive osob, podléhajících branné povinnosti podle ustanovení § 5 branného zákona, v případě mimořádných opatření za branné pohotovosti státu ve smyslu ustanovení § 45 a následujících branného zákona.

Skutečnost, že zřízení pomocných technických praporů (vojenských pracovních jednotek) bylo provedeno v rozporu s platnými předpisy, vyplývá i z podkladů, předložených žalobcem. Zřízení vojenských pracovních útvarů s ohledem na nevojenských charakter těchto

útvarů, u jejichž příslušníků byl vyloučen výcvik se zbraní náleželo do výhradní kompetence vlády. Nezákonný byl účel jejich zřízení, neboť jak vyplývá ze Směrnice pro utvoření a činnost útvarových výběrových komisí, č.j. 83 432 Dův.-X.odb.1950 (dále jen Směrnice), kterou schválil tehdejší ministr národní obrany JUDr.Alexej Čepička v roce 1950, ukládá tato směrnice k datu 1.10.1950 velitelům všech útvarů úřadu a velitelství zřídit výběrové komise u svého útvaru pro mužstvo nástupního ročníku 1950, přičemž hlavním úkolem těchto výběrových komisí bylo roztřídění příslušníků mužstva útvaru tohoto nástupního ročníku na základě kritéria o jejich politické spolehlivosti a třídního původu a politicky nespolehlivé vojáky - výslovně označované jako osoby závadné (včetně příslušníků již případně sloužících ve druhém roce základní služby) navrhnout do pomocných technických praporů. Osoby politicky nespolehlivé podle uvedené Směrnice byly mimo jiné i osoby dodané do táborů nucených prací (civilní tábory nucených prací zřízené na základě zákona č. 247/1948 Sb.), osoby odsouzené jako odpůrci režimu a dále mimo jiné například i osoby, které byly po únoru 1948 z politických důvodů vyloučeny ze studia na školách, osoby, které byly po únoru 1948 tzv. „vyakčněny“ akčními výbory z veřejných funkcí, ale i osoby, které byly majiteli továren nebo podniků či vlastnily pozemky v určitém rozsahu („venkovské boháče“ a podobně). Zřízení pomocných technických praporů tak bylo v rozporu i s tehdejším platným ústavním pořádkem a právním řádem, protože pravým účelem jejich vzniku byla politická perzekuce vůči skupině obyvatelstva, která byla realizována tím, že občané, které stíhala branná povinnost ve smyslu branného zákona, nastoupili základní vojenskou službou a měli vykonávat tuto službu ve smyslu branného zákona, tuto vojenskou službu – výcvik k obraně vlasti - fakticky nevykonávali, ale byli donuceni vykonávat jiné práce i po delší dobu, než byla doba základní vojenské služby, popřípadě v rámci tzv. „výjimečných“ cvičení. Podle Tajného rozkazu ministra národní bezpečnosti ze dne 10.5.1952, který navazoval na rozkaz náměstka ministra národní bezpečnosti ze dne 2.10.1952, bylo prováděno nadto i vyhledávání politicky nespolehlivých osob a jejich povolávání na výjimečná cvičení dále pokračovalo i vůči těm, kteří nekonali vojenskou základní službu. Podle Směrnice ze dne 15.4.1952, zn. II/2-60 taj. 1952 vše za účelem „...odstranění z civilního života nespolehlivých osob z řad bývalé buržoazie a jejích přisluhovačů a získání pracovní síly“. Podle Statutu pro činnost vojenských pracovních jednotek (VPJ) ze srpna 1952 byly pomocné technické prapory (lehké a těžké) zřízeny, aby prací byly převychovány politicky nespolehlivé osoby, jejich práce se využívá ve prospěch vojenské správy popřípadě v civilním sektoru. Zařazovány do nich byly – mimo jiné - i politicky nespolehlivé osoby povinné vojenskou základní službou tzv klasifikace E/, do typu VPJ - pomocných technických praporů těžkých pak byly včleňováni vojáci politicky nespolehliví (kromě instruktorů spolehlivých) a používáni vesměs pro důlní práce, politicky nespolehliví konali výcvik pouze beze zbraně.

Způsob zřízení pomocných technických praporů v rozporu se zákonem a účel, za kterým byly zřízeny, vykazuje jednoznačně znaky politické perzekuce. Zařazení občanů v nich a nucená práce v nich vykonávaná příslušníky těchto útvarů tak nemůže být - má-li být smyslem a účelem náprava křivd - pokládána za standardní výkon základní vojenské služby podle branného zákona, ale jako nezákonné zbavení osobní svobody (omezení zásadním způsobem), jemuž odpovídal i režim v těchto zařízeních. Skutečnost, že podle nyní platné právní úpravy se má za to, že příslušníci vojenských pracovních táborů a PTP splnili tímto svoji vojenskou povinnost, je zákonnou fikcí. Pro účely rehabilitace je nutno vycházet z faktického stavu věci, kdy nešlo o vojenský výcvik k obraně vlasti, ale o politickou persekuci vybraných osob nucenou prací. Statut pro činnost vojenských pracovních jednotek stanoví limity pracovní doby a přesčasů, jejich prodloužení i přes uvedený limit podle požadavků Ministerstva paliv a energetiky pak stanovené ministrem

národní obrany. Odměna za práci (mzda) byla organizací „zaměstnávající“ příslušníky vyplácena ve prospěch branné moci, z platu byly odečítány srážky na režii vojenské správy způsobem, který svědčí o tom, že zákonný institut základní vojenské služby byl tímto zneužit k jiným účelům.

Soud rovněž nesdílí závěr žalovaného, že osoby tímto způsobem perzekuované měly nárok na dovolenou podle branného zákona, stejně jako vojáci vykonávající skutečně tuto službu v bojových jednotkách.

Z uvedeného Statutu pro činnost vojenských pracovních jednotek - bodu X. (vydaného v roce 1952) vyplývá, že užívá pojem „dovolená“ či „odměna“ a stanoví limity s přihlédnutím k vykonané práci v uplynulém měsíci, a to pevné s progresivním stupňováním a tím „dává záruku, že odměny ve formě „dovolených“ a „volna“ nebude zneužíváno a dostane se jich jenom těm, kteří si je zaslouží“. Základ pro výpočet dovolených a volna udělených u útvaru se stanoví u všech lehkých a těžkých PTP: 5 % na měsíc z celkového stavu útvaru a může být udělen toliko, pokud útvar plnil normy, podle typu útvaru a příslušníků do něho včleněných, na nejméně 130%, resp. 140%, 125%, 95% či 120%, za každé další zvýšení plnění normy či zpevnění (opět procentem) je stanoveno zvýšení počtu dovolených a volna o 1%, přičemž nejsou-li splněny uvedené limity základní výše, *„dovolená a volno k opuštění ubytovacího prostoru nemůže býti udělena“*. Počet dovolených útvaru pak nesmí přesahovat 1/4 celkového a to s dalšími omezeními. Z uvedeného plyne, že ve skutečnosti příslušník útvaru neměl „nárok“ na dovolenou, ale případné její udělení či udělení volna k opuštění ubytovacího prostoru, bylo odvislé od plnění pracovních norem s využitím nadto limitů nad rámec jak zákonné pracovní doby, tak zvláště stanovených vůči konkrétním skupinám osob, v táborech nucených prací zařazených z důvodů politické perzekuce, to při samotném nelegálním vzniku těchto útvarů.

O nároku na náhradu mzdy za dovolenou, na kterou by těmto příslušníkům vznikl nárok, pokud by byli v řádném pracovním poměru, je nutno ve smyslu aplikovaného nařízení vlády uzavřít, že pokud ve smyslu „materiálního zabezpečení“ i podle uvedeného Statutu měli dostávat příslušníci za práci plat, z něhož však byly odečteny srážky na zabezpečení vojenské správy, na jejich pobyt, stravu a podobně a jestliže i vyplacená náhrada mzdy za „nečerpanou dovolenou“ (která byla vyplácena státní organizací, kde pracovali) šla ve prospěch vojenské správy, pak má být za takto nastolený nezákonným stavem postižený občan odškodněn.

Tomu, že postup při zřízení pomocných technických praporů a při zařazování branců, podléhajících branné povinnosti, do těchto vojenských útvarů byl jednou z forem zneužití armády k politické perzekuci a že „nárok“ na dovolenou je tak v rovině spíše teoretické, pozitivistickým výkladem práva nasvědčují i další skutečnosti plynoucí z usnesení Policie ČR ze dne 13.1.2011, odkazující na tzv. Třídní a politickou repatriaci branců v roce 1950, vypracovanou náčelníkem generálního štábu Ministerstva národní obrany, rovněž tak na materiál ze zasedání Vojenské rady ministra národní obrany ze dne 15.8.1951 a další, včetně materiálu tam označeného, který se týká povolání politicky nevyhovujících osob na výjimečné cvičení, v němž se otevřeně konstatuje, že „není kryto branným zákonem“. Obdobně je zde citována kopie přípisu ze dne 26.6.1952, č.j. 005426-NM, jímž je zadokumentován „návrh na prodloužení vojenské základní služby osobám klasifikace E“, podle něhož bylo navrženo zákonnou dvouletou základní vojenskou službu těchto osob prodloužit na dobu neurčitou, a to nejméně do roku 1954. Jako důvod je zde

uveden nedostatek pracovních sil ve vojenském stavebnictví a současně možnost tyto osoby převychovávat.

Skutečnost, že vznik útvaru PTP neměl oporu v žádném z dobových právních předpisů a jejich řízení bylo v rozporu s Ústavou Československé republiky i branným zákonem č. 92/1949 Sb., stejně tak jako průběh této „služby“, vyplývá i dopisu ministra obrany Alexandra Vondry ze dne 23.4.2012, č.j. 328/2012-1140, adresovaného členům Svazu PTP, který odkazuje na již shora uvedené dokumenty s tím, že uvedený Statut neměl charakter ani služebního předpisu, jak to v tehdejší době předpokládal branný zákon. Stran aplikovaného ustanovení nařízení vlády č. 135/2009 Sb. ministr uvedl, že jeho výklad přísluší Ministerstvu vnitra popřípadě v rámci správního soudnictví soudu.

Na základě uvedeného odůvodnění proto Městský soud v Praze dospěl k závěru, že je přípustný výklad nařízení vlády č. 135/2009 Sb. tak, že i u příslušníků vojenských táborů nucených prací, respektivě pomocných technických praporů, kteří do nich byli zařazeni z důvodu politické perzekuce a nuceni vykonávat práci, k níž byly tyto útvary přiděleny, je naplněn pojem „nezákonné zbavení osobní svobody“, neboť nešlo o výkon základní vojenské služby podle branného zákona.

Soud se před vydáním tohoto rozsudku zabýval sdělením Ministerstva vnitra ze dne 24.5.2013, č.j. OSZ-72068-15/M-Bá-2013 o tom, že dne 20.5.2013 byl žalobci rozhodnutím č.j. OSZ-72068-14/M-Mř-2013 přiznán jednorázový příspěvek ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem v částce 45.000,- Kč za dobu zařazení ve vojenském táboře nucených prací v době od 1.10.1951 do 31.10.1953.

Městský soud v Praze vyzval žalobce podle ustanovení § 62 s.ř.s. k vyjádření, zda byl tímto postupem správního úřadu po podání žaloby uspokojen. Žalobce ve svém podání ze dne 31.5.2013 uvedl, že novým rozhodnutím žalovaného plně uspokojen nebyl, protože nové rozhodnutí nepřihlíží k tomu, že pokud byl žalobce povolán k Pomocným technickým praporům a později byl přeřazen k Technickým praporům, je třeba z hlediska odškodňovacích předpisů hodnotit jeho službu u PTP i za období od 1.11.1953 do 10.1.1954.

Soud dospěl k závěru, že žalobcův názor o tom, že nebyl postupem správního úřadu plně uspokojen, je důvodný, když výše uvedené nové rozhodnutí žalovaného se nijak nevypořádalo s obsahem rozkazu ministra obrany České a Slovenské federativní republiky ze dne 3.12.1992 ohledně rozšíření výkladu pojmu „služba v PTP“ i na útvary, uvedené v ustanovení § 18 zákona č. 87/1991 Sb.

V daném konkrétním případě žalobce je nesporné, že žalobce správnímu úřadu přiložil fotokopii rozhodnutí Vojenského úřadu sociálního zabezpečení ze dne 30.4.2002 o přiznání jednorázové finanční náhrady podle nařízení vlády č. 102/2002 Sb., z něhož vyplývá, že žalobce byl po dobu osmadvaceti započatých měsíců zařazen do vojenského tábora nucených prací ode dne 1.10.1951 do dne 10.1.1954. Žalobce dále předložil fotokopii rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 23.7.1992, jímž byl upraven jeho starobní důchod s účinností ode dne 18.4.1991 podle ustanovení § 24 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích.

Městský soud v Praze z uvedených důvodů proto podle ustanovení § 78 odst.1 s.ř.s. zrušil žalobou napadené rozhodnutí pro nezákonnost a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení.

Právním názorem soudu, vyjádřeným ve zrušujícím rozsudku, je správní úřad v dalším řízení vázán (ustanovení § 78 odstavec 5 s.ř.s.).

O nákladech řízení soud rozhodl podle ustanovení § 60 odst.1 s.ř.s. Podle tohoto právního ustanovení má žalobce, měl – li úspěch ve věci, nárok na náhradu důvodně vynaložených nákladů řízení proti žalovanému. V daném případě jsou náklady řízení tvořeny odměnou zástupce žalobce JUDr.Lubomíra Müllera, advokáta, za tři úkony právní služby - převzetí zastoupení a písemné podání k soudu ze dne 16.5.2012 po 2.100,- Kč podle ustanovení § 7, § 9 a § 11 odst.1 vyhlášky č.177/1996 Sb., advokátního tarifu ve znění účinném do 31.12.2012, dále písemné podání na výzvu soudu ze dne 4.6.2013 v částce 3.100,- Kč podle týchž ustanovení advokátního tarifu ve znění účinném po 1.1.2013 a třikrát režijní paušál po 300,-Kč za náhradu hotových výdajů podle ustanovení § 13 odst.3 advokátního tarifu. Dále byla jako součást odměny zástupce žalobce přiznána 21% daň z přidané hodnoty z celkové odměny za právní zastoupení v částce 1.722,- Kč podle vyhlášky č. 110/2004 Sb. a zákona č. 237/2004 Sb., neboť právní zástupce žalobce je podle předloženého osvědčení plátcem DPH. Celková výše přiznaných nákladů řízení tak činí 9.922,-Kč, jejichž povinnost k náhradě soud přiznal proti žalovanému k rukám právního zástupce žalobce ve třicetidenní lhůtě k plnění.

P o u č e n í

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v ustanovení § 103 odst.1 s.ř.s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

V Praze dne 20.června 2013

JUDr. Hana V e b e r o v á ,
předsedkyně senátu